

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Ігнатова Анастасія Сергіївна

МОВНІ ПРАВА У СУДОЧИНСТВІ: РОЛЬ РЕЄСТРУ ПЕРЕКЛАДАЧІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ПРАВ
НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН. 173

Козирь Дмитро Валерійович

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ УКРАЇНИ: ЯКИМ МАЄ БУТИ МАЙБУТНЄ? 177

Бугаєнко Каріна Вікторівна

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЖИТТЕВОГО ЦИКЛУ КОНСТИТУЦІЇ АРАБСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ЄГИПЕТ .. 181

Матковський Микита Сергійович

ВІДНОВЛЕННЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ПІСЛЯ ВІЙНИ: КОНСТИТУЦІЙНІ
ВИКЛИКИ 183

Ваньчак Марта Володимирівна

«ГАЛЮЦИНАЦІЇ» ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЯК ЗАГРОЗА КОНСТИТУЦІЙНИМ ПРИНЦИПАМ
СУДОЧИНСТВА 185

Шлентов Юрій Сергійович

ПРАВО НА ДОСТАТНІЙ ЖИТТЄВИЙ РІВЕНЬ У РІШЕННЯХ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ
УКРАЇНИ 188

СЕКЦІЯ 5. МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА БЕЗПЕКА, ПРАВА ЛЮДИНИ Й МІЖНАРОДНО-ПРАВОВА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У ХХІ СТОЛІТТІ

Бехруз Хашматулла

ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ПРАВОВИХ СИСТЕМ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ 191

Аракелян Мінас Рамзесович

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРАВОЗАХИСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ КРИЗ. 193

Белогубова Оксана Олександрівна

ЕНЕРГЕТИЧНА ДИПЛОМАТІЯ ЄС: МІЖНАРОДНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР. 196

Грушко Мальвіна Валеріївна

ЮРИСДИКЦІЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ ЩОДО ЗЛОЧИНУ ГЕНОЦИДУ:
ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ТА ПОЛІТИЧНІ ОБМЕЖЕННЯ. 198

Vladyslav Dronov

MEDIA AS A TOOL FOR THE PROTECTION OF HUMAN RIGHTS. 201

Каненберг-Сандул Оксана Костянтинівна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ В
ДІЯЛЬНОСТІ УВКБ ООН 205

Мануйлова Катерина Вікторівна

ПРАВА ЛЮДИНИ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ: ВИКЛИКИ ДЛЯ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ. 207

Форманюк Вікторія Василівна

МЕРЕЖА АГЕНТСТВ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ ЯК ІНСТИТУЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ
КООРДИНАЦІЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ АГЕНТСТВ ЄС. 210

Цибульська Ольга Юріївна

ПРОЦЕДУРА «EXEQUATUR» В УКРАЇНІ: МІЖНАРОДНИЙ ПРИВАТНО-ПРАВОВИЙ
АСПЕКТ 213

Ярмакі Володимир Христофорович

БАЛАНС МІЖ БЕЗПЕКОЮ ТА ПРИВАТНІСТЮ: ЦИФРОВИЙ КОНТРОЛЬ У ВОЄННИЙ ЧАС
КРИЗЬ ПРИЗМУ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ПРАВ ЛЮДИНИ 216

Бірюков Руслан Миколайович

БОРІТБА З КІБЕРЗАГРОЗАМИ ЯК ФАКТОР СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО
ПОЛІЩЕЙСЬКОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ 219

Войтович Павло Петрович

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ: ПІД ЗАГРОЗОЮ? 222

7. Council meeting of 22-23 May: Council Conclusions (8457/3/07) on cooperation to combat terrorist use of the Internet, 2007. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST%208457%202007%20REV%203/EN/pdf> (дата звернення: 30.03.2026).

8. The EU Internet Referral Unit (IRU): Addressing terrorist content online. URL: <https://voxpol.eu/the-eu-internet-referral-unit-iru-addressing-terrorist-content-online> (дата звернення: 30.03.2026).

9. H. Spongenberg. EU to strengthen surveillance of terrorist websites. URL: <https://euobserver.com/justice/24162> (дата звернення: 30.03.2026).

Ключові слова: кібербезпека, кіберзлочинність, Європейський Союз, Європол, міжнародне поліцейське співробітництво.

Key words: cybersecurity, cybercrime, the European Union, Europol, international police cooperation.

Войтович Павло Петрович

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри міжнародного та європейського права,

доктор філософії в галузі права

ІНФОРМАЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ: ПІД ЗАГРОЗОЮ?

Інформаційні права являють собою права людини в сфері інформації, якими вона (людина) наділена в силу самого факту приналежності до людського роду, вони, як і всі права людини, є життєвою необхідністю самовираження особистості. Інформаційні права людини виражають свободу особистості в сфері інформації і є невід'ємними та необхідними способами й умовами її життя, її взаємовідносин із суспільством, державою, іншими індивідами, вони є універсальними правами людини висловлюватись, діяти, вчитися, отримувати інформацію, реалізовуватися і жити згідно своїх міркувань.

Інформаційні права є по суті істотним фактором розкриття людської індивідуальності, затвердження своєрідності та унікальності кожної особистості. Ці права органічно поєднані із соціальною діяльністю людей, їх суспільними відносинами. Вони є необхідними умовами побудови життя людини в цивілізованому суспільстві.

Як відомо, інформаційні права людини ніколи не мали абсолютного характеру, в певних випадках вони обмежуються, тобто реалізація інформаційних прав людини засновується не тільки на принципі свободи інформації, але й на заборонному принципі права, що пов'язано із сутністю самої суспільної взаємодії, яка полягає в тому, що жодна свобода, жодне право не можуть бути абсолютними: робити можна все, що не шкодить іншим людям. Якби свобода слова була визнана абсолютною, жодним чином не обмеженою, то її реалізація одними при-

звела б у низці випадків до порушення прав інших людей, зокрема, на недоторканість приватного життя, особисту та сімейну таємницю, таємницю телефонних переговорів, повідомлень тощо.

Отже, концептуальні моделі обмеження інформаційних прав людини засновуються на тому, що здійснення прав і свобод людини і громадянина не повинно порушувати права і свободи інших осіб. Саме тому на нормативному рівні варто було б закріпити ще одне інформаційне право, а саме – право на захист інформації, під яким розуміється обмеження інформаційних прав людини, але підстави таких обмежень мають бути чітко врегульовані [1, 2]. Обмеження інформаційних прав людини можуть застосовуватися лише «в особливих випадках»... у разі «неминучої потреби»... і державні органи мають застосовувати такі заходи лише у тому разі, якщо вони насправді необхідні в даній ситуації і жодними іншими засобами поставлені завдання вирішити неможливо [3, 4].

Підстави і умови обмеження інформаційних прав людини, встановлені міжнародно-правовими актами, деталізовані ЄКПЛ (ст. 10) та практикою Європейського Суду з прав людини.

Підстави обмеження інформаційних прав людини мають досить конкретний характер, міжнародними та регіональними актами сформульовано певні вимоги до моделей обмежень інформаційних прав: по-перше, обмеження повинні бути встановлені законом; по-друге, вони повинні бути необхідними в демократичному суспільстві. При оцінці законності обмежень прав людини, зокрема і інформаційних, використовують тест-набір з трьох критеріїв. Перший з критеріїв вимагає, щоб будь-яке обмеження було встановлено законом. Другий полягає у тому, що будь-яке обмеження має переслідувати одну із правомірних цілей. Третій – необхідність кожного з обмежень має була доведена. З цього приводу ЄСПЛ підкреслював, що при оцінці конкретного обмеження «він стоїть ... перед обличчям принципу свободи вираження поглядів, який є об'єктом низки винятків, які вимагають, у свою чергу, обмежувального тлумачення» [5, 6]. Щоб вважатися «встановленим законом», обмеження повинно бути «достатньо відомим і зрозумілим», а наслідки його застосування мають бути передбачуваними, тобто «воно має бути сформульовано достатньо точно, щоб громадянин міг би будувати свою поведінку з урахуванням цього обмеження» [5, 6]. Аби вважалось, що обмеження введене з законною метою, воно повинно бути спрямоване на досягнення будь-якої із законних цілей (ці цілі вичерпно перераховуються в статті 10 (2)), і обмеження має реально сприяти досягненню цієї мети. Щоб вважатися необхідним, обмеження не має бути «просто «розумним» або «бажаним», а повинно бути доведено, що воно вводиться з тим, щоб задовольнити «нагальну суспільну потребу» [5; 6]. Крім того, обмеження має бути пропорційне тій меті, з якою воно вводиться, а докази, якими виправдовується його введення, мають бути релевантними і достатніми. Якщо інформація, поширення якої передбачається обмежити, являє собою «незаперечний інтерес для суспільства», її поширення може бути обмежено тільки тоді, коли з «повною впевненістю»

можна стверджувати, що воно призведе до негативних наслідків, й у держави є законні підстави побоюватися цих наслідків. Спираючись на низку прецедентів, Європейський Суд ще у 1988 р. підсумовував і критерії поняття «необхідність» і дійшов висновку, що воно може бути пов'язане лише з гострою суспільною потребою втрутитися у права особистості, тому обмеження, які накладає держава на права і свободи, повинні відповідати обсягу інтересів як особистості, так і суспільства [5; 6].

Реалії сьогодення свідчать, що дотримання балансу між інформаційними правами людини та потребами національної безпеки є під питанням. Зокрема, ми можемо спостерігати ініціативи закриття або обмеження застосування телеграм, а також особливо чутливе питання – відсутність мобільного інтернету під час повітряної тривоги. Зрозуміло, що такі дії, напевно, провадяться через воєнний стан та з метою забезпечення національної безпеки, але, по-перше, чи не порушується цим право людини на інформацію, від забезпечення якого в даному випадку залежить її життя, по-друге, чи є таке обмеження пропорційним, або є певні альтернативи, та чи не створює таке обмеження більший ризик для життя, ніж запобігає.

З наведеної вище практики ЄСПЛ вбачається, що обмеження інформаційних прав людини є можливими, у тому числі у воєнний час, проте вони не можуть бути довільними, вони повинні відповідати принципу верховенства права, і держава повинна довести їх необхідність у демократичному суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Are there any limitations to the right to know? <http://www.accessinfo.cypprus.eu/en/are-there-any-limitations.html> (дата звернення: 30.03.2026)
2. Brett Sebastian (1999). Limits to tolerance: freedom of expression and the public debate in Chile. *Human Rights Watch*. URL: http://books.google.com/?id=KGS_vAYDdtoC&dq=freedom+of+expression+limitations (дата звернення 30.03.2026)
3. Кормич Б. А. Організаційно-правові основи політики інформаційної безпеки: автореф. ... д-ра юрид. Наук :12.00.07 / Національний університет внутрішніх справ МВС України. Харків, 2004. 41 с.
4. Войтович П. П. Міжнародно-правове регулювання обмеження інформаційних прав людини. *Митна справа*. 2011. № 5. С. 492–497.
5. Рішення Суду від 26 квітня 1979р. у справі Sunday Times v. United Kingdom, Series A no.30, § 59, 49, 63.
6. Рішення Суду від 7 грудня 1976р. У справі Handyside v. UK, Series A No. 24, § 62.

Ключові слова: інформаційні права, свобода інформації, права людини, доступ до інформації, обмеження прав людини, демократія.

Key words: informational rights, freedom of information, human rights, access to information, human rights restrictions, democracy.